

VOORAF

DICK DE JONG

Op dit moment hebben we drie projecten lopen. Daarom kunnen we best nog wat extra hulp gebruiken. Meer handen en hoofden die meedoen is altijd prettig. Ook voor de regelmatig terugkerende Boer & Hoeve zou extra inzet welkom zijn. Om wat artikelen voor te bereiden of wat interviews te houden bij boerderijbewoners. Daarnaast kunnen we altijd ook wel foto's gebruiken van het boerenleven van vroeger.

Het project Vrijkomende Agrarische Bebouwing is weer opgestart en over een aantal maanden hopen we een algemeen adviesdocument te hebben. Het project Beeldbank Boerderijen kan haar laatste ronde ingaan, zodra het blad van de bomen is. En de Duurzame Boerderijen- & Monumentenroute staat gepland voor 30 oktober en 6 november 2021.

In deze Boer & Hoeve treft u weer aantrekkelijke informatie aan, over de boerderijen en van alles daar rond om heen.

COLUMN

HENK BOVEKERK SR

NOSTALGIE

Soms kun je zomaar opeens in nostalgische gedachten vervallen. Geen heimwee naar vroegere tijden, dat niet, maar meer de erkenning dat wat ooit was nu niet meer voorkomt. Dit lijkt een beetje geheimtaal. Ik leg het uit. Onlangs zag ik een fotootje van een oude boerenstal: de koeien staan zonder bewegingsruimte tussen de staken, een hooizolder direct boven hen. Vanuit mijn kinderjaren herinner ik me hoe zo'n koeienverblijf rook, 'stonk' zeg ik nu. Een verblijf met een lage zoldering waar de boer en de koeien maar net konden staan. Vergelijk ik de dieren van toen (ik denk aan mijn lievelingskoetje Roza 19) met die van nu dan valt altijd weer de grootte op. Koeien die soms veel groter zijn dan de boer.

Nostalgie of niet, we zijn blij dat het vee in moderne goed geventileerde stallen wordt ondergebracht. Laten we maar hopen dat deze bedrijfstak zijn weg zal vinden die door de vele milieuhindernissen leidt.

Detail van een schilderij van Aelbert Cuyp, waarvan momenteel een expositie te zien is in het Dordrechts Museum.

TEGELS IN KRIMPENERWAARDSE BOERDERIJEN

WAARDE

In een aantal boerderijen in de Krimpenerwaard is ondanks verbouwingen en modernisering en een geheel of gedeeltelijk betegelde schouwwand bewaard gebleven. De vroegste dateren uit het midden van de 17^e eeuw, de laatste zijn uit het eind van de 19^e eeuw.

Tegels konden zowel een decoratieve als een didactische waarde hebben, het laatste met name wanneer de tegels met Bijbelse voorstellingen beschilderd waren. De toepassing van tegels in de interieurs was overigens niet beperkt tot de schouwvanden. Men vindt ze ook terug in de plinten en - in mindere mate - overige muurvlakken. Dit had mede een bouwkundige reden: door het optrekkend vocht smetten de muren. Het aanbrengen van tegels op plinten en tegen muur- vlakken was de aangewezen oplossing. De mate en aard van toepassing van de tegels hing samen met de ter beschikking staande ruimte.

Schouw in de boerderij Provinciale weg West 23A te Haastrecht uit de late 18^e eeuw. In het midden zit de roetbaan met een bloementableau, die door pilasters wordt geflankeerd. De omlijste blauwe tegeltableaus te weerszijden zijn later ingebracht (foto 1994).

De 17^e en 18^e eeuwse schouw met boezem had de boezembalk op een hoogte van ongeveer 1,80 meter. De hoogte van de daarachter liggende stookwand werd met decoratieve tegels bekleed. In het midden bracht men een roetbaan aan van donkerder 'schildpadtegels'.

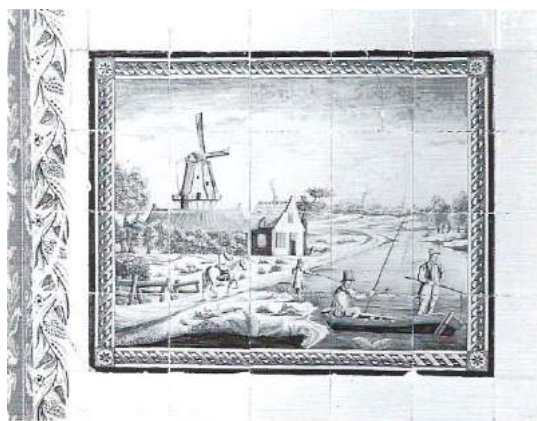
Tot globaal de tweede helft van de 18^e eeuw bevond zich het woongedeelte in het voorhuis. Betegelde schouwen uit de 17^e en 18^e eeuw worden dan ook alleen daar aangetroffen.

In de eerste helft van de 17^e eeuw vindt men tegels met veelkleurige vogel- en bloemmotieven met hoekvullingen of omlijstingen als

kwadraten, kandelabers, cirkels, fleur-de-lis en ossenkop of eikenblad. Na de tweede helft van deze eeuw maken zij plaats voor blauwe tegels met diverse versieringen. De invoer van Chinees porselein vanaf het eerste kwart van de 17^e eeuw heeft zeker een grote invloed gehad op de kleur van en het patroon op de tegels. Op de blauwe tegels verschijnen Chinese versieringsvormen, zoals de Chinese tuin, afbeeldingen van Chinezen en de zogenaamde Wan-Li hoekvulling.

ANDERE TEGELS

Naast blauwe tegels komen na het midden van de 17^e eeuw mangaankleurige (paarbruine) tegels in de mode, die in een nuanciering van heel licht tot bijna zwart werd gebruikt. Een combinatie van beide varianten is de tegel met een blauwe beschildering in een cirkel waarbij de omlijsting met mangaankleurig penseelstreken werd ingevuld. Het tegelpatroon veranderde in de 18^e eeuw ingrijpend. Werden tot dan enkele tegels met voorstellingen toegepast, nu worden er tegeltaleaus samengesteld en aangebracht op en naast de schouwboezem. Veelal gaat de bekleding van de schouwwand bestaan uit witte tegels met daarin verwerkt enkele tableaus en/of twee enkele of dubbele pilasters van twee tegels breed en twaalf tot dertien tegels hoog, versierd met druivenranken en dieren. De pilasters worden afgesloten met een (ionisch) kapiteel. Op de basementen zijn landschapjes of pastorale scènes geschilderd. Druivenrankpilasters met mensen en dieren daartussen noemt men ook wel 'levensbomen'. Zij komen in dit deel van Zuid-Holland vaker voor. De wanden omlijst men met randtegels.

Tegeltaleau met rivierlandschap uit midden 19e eeuw in West Vlisterdijk 32 (foto 1994).

Tableau met verrijzenis van Christus in Beijerscheweg 75 Stolwijk (foto 1977).

De boezem wordt lager en smaller. Op en naast de boezem verschijnen forse tableaus die met een sierrand in de vorm van een koord of bloem- en bladwerk worden omlijst. De tableaus vertonen scènes uit het dagelijks boerenleven - rivierlandschap met koeien en boerderijen - of thema's uit het Oude en Nieuwe Testament. In diverse boerderijen in Haastrecht en Vlist vindt men aan de schouwen een Lopikerwaardse variant: hier zijn de hoeken van de schouwboezem met een koperen strip afgewerkt.

Tableaus uit de 19^e eeuw met een landman met koe en een landman met paard. Deze bevinden zich aan weestkanten van de schouw Oost Vlisterdijk 5

Uit: Catharina L. van Groningen: De Krimpenerwaard (Zwolle 1995).

Met excuses voor enkele opmaakproblemen (inspringen).

DE STAATSIE- OF ROUW- EN TROUWDEUR

Een rouw- en trouwdeur, ook wel pronkdeur of staatsiedeur, is een doorgaans meer gedecoreerde deur in de voorgevel van een boerderij. De deur heeft niet de functie van voordeur, maar wordt alleen gebruikt tijdens speciale gelegenheden. Bijvoorbeeld als een bruid bij haar bruiloft de boerderij verlaat, dus uit haar ouderlijk huis vertrekt. Of bij het uitdragen van een overledene op weg naar de begrafenis. Hiermee is de deur vergelijkbaar met de Zaanse en Waterlandse dooddeur.

Omdat een rouw- en trouwdeur geen deur voor dagelijks gebruik is, is deze doorgaans hoger van de grond geplaatst. Hoewel de deur hoger is geplaatst is er vaak geen stoep, natuurstenen afstap of klein trappetje aanwezig.

Hier links de staatsiedeur van De Koperen Knop in Giessendam. De trapjes zijn ongetwijfeld niet origineel. Het bordesje en trapje dat er vroeger zat evenmin.

Ook ontbreken uitwendige zaken die wel bij een voordeur aanwezig zijn zoals een deurklink, een deurbel of een brievenbus. Soms ontbreken de scharnieren eveneens, in dat geval wordt de deur in haar geheel weg getild en nadat de bruid of de overledene het pand heeft verlaten weer teruggeplaatst. De deur is vaak geplaatst in de pronkkamer.

DE DUURZAME BOERDERIJ

Hier volgt nogmaals het persbericht, waarmee Boerderij & Erf AKV naar buiten treedt.

Stichting Boerderij & Erf Alblasserwaard-Krimpenerwaard-Vijfheerenlanden is actief aan de slag met duurzaamheid. Aandacht voor en werken aan het klimaat geldt ook voor de eigenaren/bewoners van oudere boerderijen. Het project De Duurzame Boerderij geeft eigenaren handvatten voor het nemen van energiebesparende maatregelen. En niet alleen voor boerderijen, ook voor andere - landschappelijke - panden, woonhuizen en monumenten.

ENERGIEHUISHOUDING OUDERE GEBOUWEN

Op basis van het klimaatakkoord wordt de komende tijd van iedereen verwacht dat er maatregelen worden genomen om de gestelde klimaateisen te kunnen halen. In nieuwbouwhuizen is dat meestal niet zo moeilijk. Maar bij oudere bestaande panden, zonder kruipruimte of spouwmuren, is vaak een specifieke aanpak nodig, vooral als ze van voor de Tweede Wereldoorlog stammen. Oudere panden zijn vaak tochtig, soms slecht te verwarmen, vochtig en hebben meestal nog meer ongemakken, zoals een hoge energierekening. Maar gelukkig kan iedereen maatregelen nemen om in de toekomst minder energie te gebruiken of in elk geval alleen maar verantwoorde energie.

DUURZAME BOERDERIJEN- EN MONUMENTENROUTE 30 OKTOBER EN 6 NOVEMBER

Steeds meer huizenbezitters hebben zich de afgelopen tijd bezig gehouden met het zuinig omgaan met energie. Het is goed om de hierbij opgedane ervaring te gaan delen. Op 30 oktober 2021 en 6 november 2021 krijgt iedereen die plannen heeft om het klimaat van zijn boerderij te gaan verbeteren de kans om tijdens de duurzame boerderijen- en Monumentenroute met ande-

ren in gesprek te komen of te gaan kijken bij boerderijen waar al de nodige maatregelen zijn genomen.

Een aantal boerderijeigenaren uit het werkgebied van Boerderij & Erf AKV stellen hun panden open voor bezichtiging. De voorbereidingen hiervoor zijn in volle gang. Op de website www.boerderijenerf.nl is uitgebreide informatie te vinden en kan men zich aanmelden voor een bezoek aan boerderijen.

DUURZAME HUIZENROUTE

Niet geheel toevallig zijn er op die dagen ook routes langs andere verduurzaamde huizen mogelijk, tijdens de Nationale Duurzame Huizenroute. Zo worden de krachten gebundeld en kan iedereen een keuze maken uit de bezoekmogelijkheden.

Op de website www.duurzamehuizenroute.nl vindt men daarover meer informatie. Er wordt hierbij samengewerkt met de drie gemeenten Krimpenerwaard, Molenlanden en Vijfheeren-

landen en met Het Nieuwe Wonen en de Nationale Duurzame Huizenroute.

MEER EN ANDERE INFORMATIE

Boerderij & Erf AKV is een organisatie, met een tweeledig doel: behoud van de boerderijen in het werkgebied en het vinden van een passende nieuwe bestemming voor boerderijen waar het boerenbedrijf gaat stoppen. Dat is nodig in een gebied waar het aantal boerderijen opvallend groot is. In totaal zijn dat er meer dan 2.700. Daarom worden ze ook wel de iconen van de streek genoemd. Velen ervan, met name de oudere, staan in de woonlinten, maar er zijn ook nieuwe boerderijen, die aandacht nodig hebben. Zo zijn de eerste ruilverkavelingsboerderijen intussen ook al een onderdeel van het agrarisch cultureel erfgoed. Voor vragen over boerderijen en andere landelijke bebouwing bent u altijd welkom: secretariaat@boerderijenerf.nl.

MET SINTEKATRIJN DE KOEIEN AAN DE LIJN

Catharina van Alexandrië stierf als martelaar op 25 november van het jaar 307. Zij werd een van de populairste heiligen van de middeleeuwen.

Als een wet van Meden en Perzen verkondigden alle Nederlandse boerenalmanakken: Met Sint Katrijn moeten de koeien aan de lijn. Hieraan verbonden was het oude gewoonterecht dat arme dagloners en boerenmeiden de koeien die met Sint Katrijn nog in de wei stonden mochten melken. Ze moesten dan wel de boerenknechten vóór zijn. In de jaren vijftig van de vorige eeuw wat dat nog in zwang. Voor de oorlog kwam het nog op veel grotere schaal voor. Vooral krenterige boeren zorgden er wel voor dat de koeien vóór 25 november op stal stonden. Dit oude gewoonterecht is in Nederland ontstaan in de 17^e eeuw. Het kan goed zijn dat deze traditie is ontstaan in de Lopikerwaard, daar waren immers veel katholieke boeren. Het doel was om evenals de heilig verklaarde Katrijn goed te doen en melk te schenken.

BENT U AL BEGUNSTIGER VAN BOERDERIJ & ERF AKV?

De opdracht van deze stichting is: het boerderijbestand bewaken. Door in stand te houden wat er nog is: de oudere, maar nadrukkelijk ook de nieuwe, zoals de ruilverkavelingsboerderijen. Als boerderijen leeg komen, omdat het bedrijf stopt, loopt het voortbestaan gevaar. B&E AKV wil dan graag met eigenaren/bewoners zoeken naar nieuwe passende bestemmingen.

Iedereen kan meedoen aan het behoud en de ontwikkeling van de boerderijen. Als begunstiger vanaf € 17,50 per jaar en dan krijgt u:

- Elk half jaar de gedrukte nieuwsbrief met veel informatie.
- Jaarlijks een uitnodiging voor een bijeenkomst met lezing of een presentatie.
- Elk jaar een uitnodiging voor een excursie, naar een 'ander' gebied met boerderijen.
- Zo'n tienmaal per jaar de digitale nieuwsbrief, boordevol nieuws.
- Indien van toepassing: alle extra berichtgeving over actuele onderwerpen.

Daarnaast kunt u zich aanmelden als vrijwilliger. Dan kunt u meewerken aan de projecten die onder handen zijn.

UITGAVEN VAN BOERDERIJ & ERF AKV

In de loop van haar bestaan heeft B&E AKV een aantal boeken uitgegeven, waarin uiteraard de boerderij centraal staat. De volgende titels zijn nog te koop, in de boekhandel, in Museum De Koperen Knop of rechtstreek bij de uitgever.

BOER EN BOERDERIJ is het standaardwerk van het leven van de boeren en hun hofsteden. Streekkenner Hulb de Kok schetst er het beeld van de boer, zijn gezin en zijn bedrijf in het gebied van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. € 35,--.

In **HOEVE - HOFSTEE - HERBESTEMMING** krijgt de lezer in beeld en woord een overzicht van de herbestemmingsmogelijkheden die in de loop der tijd aan de bestaande boerderijen zijn gegeven. Een boeiend boek, met ideeën van hoe het kan, maar nadrukkelijk ook hoe het niet moet. De inhoud zal u verrassen. € 14,95.

Niet alleen voor de technici onder u biedt **DE BOERDERIJ HET BEHOUDEN WAARD** een schat aan informatie om daadwerkelijk aan de slag te gaan met de boerderij. Tal van fotovoorbelden laten zien wat u allemaal zelf kunt verbeteren aan uw pand. € 14,95.

Mooie verhalen van Hans Mouthaan, samen met zwart-wit foto's van boerenwerk uit vervlogen tijden; beide roepen nostalgische herinneringen op. Voor ouderen herkenbaar en boeiend voor de jeugd. € 14,95.

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

herbestemming, restauratie, renovatie & nieuwbouw

WAGeningen 011 432277, Nieuw-Bussum 0114 353100, Heteren 0182 610000
Rijkswaterstaat 020 4852777, Rijkswaterstaat 0114 353100, Rijkswaterstaat 0182 610000, Rijkswaterstaat 020 4852777

WWW.LAKERVELD-INGENIEURSBUREAU.NL

Herbestemming Maria Johanna Hoeve Noordeloos

• deskundig
• vertrouwd
• persoonlijk

Dé makelaardij van de Alblasserwaard

Derpsstraat 63a 2969 AD Oud-Alblas • 0184 693566 • info@koolvandentoren.nl

WWW.KOOLVANDENTOREN.NL

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57 2964 AT Groot-Ammers
0184-661425 of 06-53759618

secretariaat@boerderijenerf.nl www.boerderijenerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

tekst &
advies

Dick de Jong | 06-22845889 | djtekst@planet.nl

Als achter vliegensvlug vliegende vliegensvlugge vliegen
vliegensvlug vliegende vliegensvlugge vliegen vliegen
vliegen vliegensvlugvliegende vliegensvlugge vliegen
vliegensvlug vliegende vliegensvlugge vliegen achterna.

